

بهترین نهاد از خصوصت علی روسری نسبت بدولت ایران اقتصادی است که اخیراً (پیغای تاف) قونسول جنرال روس در طهران گردید که خود من از جزئیات آن کاملاً مسبوقم، حقایق آن هنوز در خاطرهای مردم تازه است، باید دانست که گرفتن و وحشیانه رفتار نمود عده کثیری از فراوان روس بسر کرد کی دو نفر صاحبمنصب قونسولگری روس با لباس هام رسمی نسبت بچند نفر زندارم مالية ایران و جنس آنها در جنرال قونسولگری روس نهاده ساده است از رفتار واقعی روس نسبت با ایران . وقق که ملاحظه میکنیم علی رغم قرارداد ۱۹۰۷ که بوجب آن انگلیس و روس متفقاً تفاهیت و استقلال ایران را منعده شده اند، دولت روس مرتکب این عمل شده باعتراف دولت ایران در این باب هیچ وقعی نگذاشته و دولت انگلیس هم که یکی از اعضاء کنندگان قرارداد بوده در حال سکوت این رفتار نظاره نموده است، قدر و قیمت این قرارداد مشهور برای ایران فوراً معلوم می شود . در مورد اعتراض دولت ایران و مطالبه عزل این سه نفر صاحبمنصب قونسولگری، سفارت روس این جواب مضطجع را داده که در بعضی موارد در مازندران و ورامین بدولت روس توهین شده، این معنی که بعضی از اشرار مسلح در جنگ که برق روس بالای سر خود افرادش بودند نبایستی منعرض شده باشدند . گویا از این اظهار مقصود آنست که بایسق آنها را گزارده باشند که آمناً بطرف عساکر دولت حمله برند

پیش از اینها مبنوایم بشمارم از قبیل اقدامات روس در جلوگیری هر قسم ترددی که ایران بتواند خود را از قید اسارت روسیه از پیش مالیه برخاند، و دعاوی انگلیس در باب اینکه بوجب دستخط

سنه ۱۸۸۸ ناصرالدین شاه، دولت ایران خود حق ندارد که راه آهن در جنوب احداث نماید و این حق منحصر بدولت انگلیس است. ولی اگر بخواهم شرح این مطالب را بنویسم مطابق بطول می‌نجامد.

خوب است مخصوصاً ذکری هم از مسئله (استوکس) بشود، نه از حیث اینکه این مسئله فی حد ذاته اهمیت فوق العاده را داراست، باکه بواسطه اصول مضره که انگلیس و روس با زحمت و موافقت ایران برقرار داشته‌اند، وزیر مختار انگلیس در اینجا در تاریخ ۲۲ ژوئیه ۲۵ رجب رقمه بمن نوشته مبنی بر این که دولت انگلیس بایشان اجازه داده است که بمن اظهار دارد که « قبل از آنکه مأمور استوکس قبول فرماندهی ژنرالی خزانه را بنماید باید از منصب خود در قشون هند استعفای پرده» چون در پیشنهادی که اینداده مأمور استوکس کرده بودم ذکری از لزوم استعفای او از خدمت انگلیس نشده بود، حالا هم که این مطلب مصريح شده برای دولت ایران در مساعدت سه ساله با مأمور استوکس تفاوتی نمی‌کند، لهذا طبعاً خیال کردم همین که استعفاه پرده قبول خواهد شد، و او هم تلگرافاً استعفا داد. باکمال تعجب معلوم شد که اقدام انگلیس در این موقع اعمال یک یاد داشت مورخه ۸ اوت (۱۳ شعبان) بوزارت خارجه ایران بود، باین مضمون: « دولت ایران را آگاهی داده می‌شود که در استخدام مأمور استوکس باید اصرار نمایند مگر آنکه اورا در شمال ایران بکار نگارند، و اگر دولت ایران اصرار نماید، دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان حق دولت روس را در این اقدامی که در حفظ منافع خود در شمال ایران لازم بداند، تصدیق خواهد شد» عجیب تهدید مختصری است باین دوستان! این یاد داشت را در ۱۹ اوت (۱۴ شعبان) تجدید کرد، باین

مضمون اظهار داشتند :- « اخطاری را که در تاریخ ۸ اوت (مطابق ۱۳ شعبان) نموده است باین مضمون که بجز اینکه استخدام مأمور استوکس برای شمال ایران نباشد ، دولت ایران نمایست در استخدام مشارالیه اصرار نمایند و اگر در این مسئله جد نمایند دولت پادشاه انگلستان حق دولت امپراطوری روس را تصدیق خواهند نمود که هر اقدامی را که برای حفاظت مصالح خودشان در شمال ایران لازم بدانند بنمایند . » اگر جسارت نباشد خوب است بپرسیم که این منافع نامحدود در شمال ایران چیست که اینهمه اهمیت به آن میدهند ؟ « مسلماً در قرارداد ۱۹۰۷ تصریحی از آن نشده است و دولت ایرانهم که از آنها خبری ندارد ، دولت انگلیس هم تا تاریخ ۲۲ زویه (۲۵ ربیع) معلوم نمیشود بی اطلاع بوده است ، والاچطور میشد در فکر قبول استعفاه مأمور استوکس از خدمت قشون هند بوده باشد تا مشارالیه [کنترات] با دولت ایران را امضاء نماید . از برای تکمیل این حکایت باید ذکر نمود که سفارت روس در ۱۹ اوت ۱۹۲۴ شعبان یاد داشتی بوزار تخارجه ایران بدین مضمون نوشت :- « دولت امپراطوری بنابر ملاحظاتیکه در موقع خود بدولت علیه ایران بیان داشته است استخدام دولت علیه مأمور استوکس را بسم ریاست قوای مسلح بعنوان رانداری جمهه وصول مالیات مخالف منافع خود میداند ، و بدومند امر شده است که این استخدام را پروتست نماید ، و اگر امر این طور باشد دولت امپراطوری برای خود اخذ حق خواهد نمود که اقداماتیکه جمهه حفظ منافع خود در شمال ایران لازم بداند بعمل آورد . » پس از اطلاع ازیاد داشت اولی سفارت انگلیس بدولت ایران عقاید ذیل را بوزیر مختار دولت انگلیس اظهار داشتم :-
با کمال توقيع من غير رقم درخصوص مسئله بسیار مهمی راجع بکار

خودم این شرح را مینکارم :- ۰ با کمال تعجب امشب شنیدم که دولت شما یک یاد داشتی مبنی بر تعریض و تنبیه بر علیه پیشنهاد من برای استخدام مأمور استوکس در ژاندارمری مالیه بوزیر امور خارجه ایران فرماده است بدون شک از جریان این مسئله تابحال اطلاع دارد ۰ ضرور نیست اظهار دارم که نظر بعفاد مکنویکه بر حسب دستور العمل دولت خود در تاریخ ۲۲ زویه (۲۵ ربیع) من نوشید مبنی بر اینکه مأمور استوکس مینوایند بعد از استعفاه از خدمت قشون هند قبول خدمت نماید ، این تغییر رأی که در پاد داشت امروز ایراد داشتند از دائره تفکر خارجست ، آیا دولت انگلیس ملتفت هست صراحت نزد اهل این مملکت و دولت ایران به حالی دچار میکند که غنیمت باشد دولت دیگری متفق میشوند که نگذارند ایران را در مختصر مسئله راجع بحق استقلال خود اقدامی نماید ، در صورتیکه مراعات استقلال و تامیت او را دولتين متحداً و متفراً تعهد نموده اند ۰ حسیبات شخصی من اهیتی ندارد ، ولی موقیت مأموریت من در این مملکت یا عدم آن برای ایران که امور مالیه خود را من تفویض داشته و برای هوطنان من که طبعاً مایل موقیت من در این کار مهم هستند ، اهمیت زیادی را داراست ، قبل از تقبل من با این خدمت صراحتاً فهمایندند من که هیچیک از این دو دولت عمدت که دارای مذاقع در ایران هستند ایرادی در کار من نخواهند داشت ، و یقین است این اظهار پیش از یک تعهد پیغمبری قدرداد هیچکس بهتر از شما نمیداند که در انتخاب مأمور استوکس ابداً مقصود سیاسی منظور نبوده و هیچ عاقلی نسبت من سوی ظن نمینماید که بخواهم داخل تقلبات سیاسی که یقیناً مورث نسخر خود من و خرابی کار من خواهد بود بشوم ، باید چه نصور کنم که می بینم اول قدم مهمی که برای رفع هرج و مرج برمیدارم همان دو ملکتی که کراها آرزوی صمیمی خود

را در ترقی و سعادت این مملکت بیچاره که میخواهم خدمت کنم
اظهار داشته ، بیرحانه جلو گیری مینمایند . آیا وزارت خارجه انگلیس
درست ملتقت است که از آنخاذ مسلک اخیره در این موضوع مسلمان
اپرائیان چنین خیال خواهند کرد که انگلیس حقیقت مانع موقیت کار من است
گذشته از اینکه مجبوراً خود من هم تصور خواهم کرد که نباید هیچکوئه
مساعدت دوستانه اخلاقی از دولت انگلیس در یک چنین مسئله خطیری
منزه بود ، آگر اینجا یک مملکت متعارف بود ، و اشخاص مجرم کلی
نسبتاً زیاد بودند ، نتیجه این ممانعت آگرچه اساساً غلط است اهمیت نداشت
ولكن چنانچه میدانید آدمهای کافی در اینجا خیلی کم است ، آنخاذ این مسلک
در حقیقت مانع کوشش و ناسخ موقیت محتمله من است . رجاه واقع
دارم بیکطوری دولت انگلیس متوجه این لکنه بشود ، صرف نظر از اینکه
بعقیده من این مداخله در جریان کار خصوصی اداری و امور داخلی
تنظیمات مایه که در درست دارم بدون پرده پوشی بیموقع است ، شخصاً
بقدرتی این مسئله حسیات مرا برآنگیخته است که عنقاً بفکر این اقدام
که لااقل بوسیله یک لایحه رسمی عمومی متضمن کایه تحریيات در این
موضوع از زمان ورود بهتران افکار هموطنان خودم را تصحیح نمایم .
بدیهی است اقدام باین کار از روی نهایت تأسف خواهد بود . ولی
در مراودات یین دول و اشخاص هم افلاؤ یک مراعات انصافی لازم
است ، و در این موضوع بخصوص تصور می‌کنم که اعمال من بطوری
صف و بی عیب است که ذره بین تجویض در آن غل و غش نخواهد یافت .

حلوی التهاب مکتوب

از مطالعه جزئیات این واقعه معلوم خواهد شد که قرارداد ۱۹۰۷
بهایچوچه ب موضوع استفاده مأذود استوکس بست . موافق مایه خزانه دارکل

ارقابملی ندارد ، مگر اینکه قرار داد منبور را یک نمایشی از مکروجیله تصور کنیم ، زیرا که اولاً در مقدمه این قرار داد چنانچه طبع و در تمام عالم منتشر شده است ، مصريح است که انگلیس و دو من متفقاً منعهدند که تمامیت و استقلال ایران را در عهده شنایند ، و هر دو اعضاء کنندگان آن قرار داد در همان مقدمه آرزوی صمیمی خود را برای حفظ نظم و رفاهیت و آبادی ایران اعلام داشته اند . یکی از مواد اوّلیه استقلال که اقل حدود قانون بین الملل است ، حق فیصله امور داخلی است ، و مسلماً تعیین مأمورین مر عملکری از این حق خارج نیست .

ثانیاً مقصود واضح قرار داد منبور این بوده است که هیچیک از این دو دولت امتیازات سیاسی یا تجارتی از قبیل راه آهن و بانک و تلگراف و راه حمل و نقل و پایمه وغیره بقول خود شان در منطقه نمود یکدیگر از برای خود درخواست نکرده ، و از رعایای خود نیز در این موضوع مساعدت نمایند ، ولی مسئله مأمور راستوکس مسئله امتیاز نیست ، مأمور راستوکس نه راه آهن است و نه امتیاز سیاسی و یا تجارتی از هیچ قبیل و بدون هیچ ملاحظه خارجی تکلیف نمودن شغلی را باو نمیتوان بدر خواست و یا مساعدت نحصیل امتیازی از طرف دولت انگلیس از روی هیچ اصول تعبیر نمود ، خطای دیگری که در نظر این دو دولت مینوان گرفت ، این است که فا دولت دو من این اراد را بیان نیاورده بود ، وزارت امور خارجه انگلیس هیچ وقت مسئله استخدام مأمور راستوکس را مخالف روح آن قرار داد که برای خود شان سرمش قرار داده اند نمیدانست . کافذ خود وزیر مختار انگلیس بن ، که در این مشروطه درج شده دلیل صحت این اظهار است :-

دولت ایران ب آنکه صحت و صحیت این قرار داد را نسبت به خود

تصدیق نماید میتواند اظهار دارد ، چون مضمون یک سندی واضح و دوشن باشد ، روح آن تعبیر پذیر نیست . آکنون که قشون محمد علی و سلاطین اسلام قلع و قمع و متفرق گردیده‌اند و قبل از آنکه دولت ایران بنواند بعد از آنهمه اضطراب و مخازج و زحات که در صورت رعایت مقاوله نامه [بروتکیل] و فراهم آوردن مسایل کافیه در جلوگیری از دمایش محمد علی لازم بود نفس تازه نماید ، اعلام میشود که دولت انگلیس برای تقویت مستحفظین قونسول خانه‌ای مختلف خود خیال دارد دو فوج سواره هندی بجنوب ایران اعزام دارد . دلیلی که برای اعزام قشون می‌آورند ، نامنی طرق جنوب و اغتشاش شیراز است . در باب اغتشاش شیراز ، باید گفت پناه طولانی که تا همین اوخر بقیام الملک دشمن صلبی فشائی در قونسول خانه انگلیس در شیراز دادند اشکال حکومت مرکزی ایران را در استرداد امنیت آنجا بسرحد کمال رسانید ، خصوصاً اینکه پسر قوام در این مدت در برانگیختن ایل عرب برضد حکمران سابق نظام اسلطنه کوششهای پیاپی مینمود ، نتیجه منظره عمومی این تخطی قشون هندی انگلیس در این موقع بجنوب ایران اسبابی این خواهد شد که عدد زیادتری از قشون اجنبی به بیانه‌های کوچکتری بهمال ایران وارد شوند .

تا به اینجا اظهارات خود را بوقایعی که در مدت توقيف پنجاهه خودم در طهران اتفاق افتاده محدود داشته‌ام ولکن این وقایع بهبودجه رفتار خوب دوستانه روس و انگلیس را در ایران تکمیل نمینماید . مثلاً نمایشی که زمستان گذشته به تمام عالم داده شد در موقعیکه مغلوب انگلیس و روس خود را بوجهات شخصی تنزل داده و بعد تأخیر قادبه مستمری شاه مخلوع نوکرهای مجلس مجلس رسمی خود را بعقب سرو زیر

امور خارجه انداختند ، دلیلی است کافی برای مذاک این دو دولت و
نمایندگان آنها در ظاهران نسبت بدولات ایران ، در تمام این مواقع وزیر
امور خارجه ایران در ورود تهض صريح استقلال و هتك شئونات ایران
اعتراضات رسمي نموده و كمتر وقتی باکه هیچ وقت افلأ بوسیل ظاهر
سازی هم جبران یا استرضائی عمل نیامده است . شاید بسیاری از
این وقایع دلیل کافی برای اعلان حربه نباشد ، و شاید بعضی از آنها را
بگویند بدون اجازه ناشی از مأمورین جزو بوده است و حال آنکه در
کمتر موقعی دولت مقصو ، تکذیب عمل آنها را کرده است و
اگرهم اتفاقاً کرده باشد ، کان نمیکنیم هیچ آدم با فکری آنرا دلیل دوستی
حقیقی دوس و انگلیس نسبت با ایران بشارد .

شاید کسی سئوال کند که این فقرات چه مدخله‌ای بهایله و اصلاحات آن در ایران دارد . جواب اینست که هرکس در ایران پلک هفته توقف کرده بیاند که کابیه احتمالات اصلاح مایله ایران کاملاً منوط به اعاده فوری نظم در تمام مملکت و ایجاد و حفظ یک حکومت قوی مرکزی است ، که بنواند قوای خود را در اقصی نقاط مملکت حسوس داشته احکام خود را اجراء دارد ، مادامیکه مسالک متعدده حایله در جلوگیری ایجاد چنین حکومتی مداومت دارد ، مادامیکه رقتار صریح دول در تخریب کوشش‌های جدی بمعاذیر مختلفه خود خواهانه در جریان است تاینکه عظم دولت را در نظر خود ایرانیان بوده و ضمناً مملکت را یک حالت ورشکنی نکاه بدارند ، همیشه کوشش‌های مصروفه در اصلاح مایله ماقنده نشی است برآب ، یا وعده ییطوفی است که هیچوقت رعایت نشود اشکالات داخل ایران تا آخرین درجه استنطاعت موجود است . این اشکالات بخودی خود تا چندین سال ترقیات آن را غصب خواهد نداشت

اگر باین اشکالات زورگوئیهای فاحش خارجه و مسلک ترسانیدن ولای و خموش گردانیدن ایران را که پیوسته تعقیب می‌مایند یعنی اثیم، کار ایران خیلی خراب است. اگر پولی برای اصلاحات مدامی لازم باشد باید با شرایط غیر ممکنه سیاسی تحصیل شود، و اگر راه آهن بسازند بایستی برققاء قدیمی ما (یعنی منطقه‌های نفوذ) متصل شود، اگر خرید اسلحه بیان آید باید از پل دلت دولت متمول خارجه به برابر قیمت خریداری نمود.

اگر صاحبمنصبان بجز جمهور خدمت دولت ایران برای تسريع ترقی بخواهند باید از پل دلات کوچک و یا از آن قابل اشخاصی که پیغامبری و پیرکی خود را به ثبوت رسانیده برای آلت شدن دست خارجی حاضر باشند و اگر هم از یکدلوات کوچکی باشند، باید عدد آنها بقدری نباشد که علامت پل اقدام جدی طرف اصلاح ظاهر گردد. در این ایام نوع پرسنی واستعباب بین‌المللی باید ملک کیخسرو دچار اینکونه بدینختیمها باشد، هر چند مسکین هفلوک تسلیم تقدیرات خود باشد، هر چند دادا در فقر و فلاحت و تن بقیه در داده باشد. مارا نرسید که عامداً اورا لگدکوب کنیم.

حقایق و دقایقی که در این مشروحه مندرج است پل ثلث از آنچه اطلاع دارم نیست، آنچه ذکر شد فقط نمونه ایست که هر کس در صحت آن شکی داشته باشد اسناد کنی آن حاضر است که صحت آنها و خیلی از امثال آنها را ثابت نماید.

لهم امیدوارم که روزنامه نس با کسب اطلاعات فوق و حسن عدالتخواهی که بدان معروفست اظهارات مندرجه در مقاله اساسی ۱۷ آکتوبر (۲۴ شوال) خود را در آنکه بیانات من راجع بوقتار بعضی از دولت نسبت به ایران خارج از انصاف و عاری از صحت است، تکذیب خواهد نمود.

(امضاء بـ مارگن شوستر خزانه دار کل ایران)

درال

سند

﴿ مراسلات ما بین مستر شوستر و سرجارج بارکلی چهارم و پاکلیوسکی کزیل و مازور استوکس)

(اول)

مواد مراسلات بین مستر مو رگان شوستر خزانه دار کل ایران و سرجارج بارکلی وزیر مختار انگلیس (و مازور استوکس مأمور نظامی سفارت انگلیس) مقیم طهران مشتمل بررسی فقره .

﴿ (۱) مراسله مستر شوستر به مازور استوکس چهارم

طهران خزانه داری کل مملکت ایران
ششم ذویه ۱۹۱۱ (مطابق نهم ربیع ۱۳۲۹)
مازور س ، ب ، استوکس [میلنری آتشه] مأمور نظامی سفارت
انگلیس مقیم طهران
آقای من : از قرار مسموع دوره مأموریت و خدمت سفارت
شما خاتمه یافته و علتیریب از طهران رفتنی میباشد . اطلاع کامل شما
از امور ایران و عموم اوضاع آن بعلاوه اطلاعات نظامی شما و همچنین
اطلاعیه از زبان فارسی دارید ، قدر واهیت شما را در نظر دولت

(امپراطوری) شهنشاهی ایران بسیار خواهد افزود، برای دخول و شرکت در یکی از شعب مهمه مالیه که نظم و ترتیب این اوقات بعنوان مخصوص هیئت نظامی با نفوذی است که وظیفه اش امداد و معاونت مأمورین مالیه است که مباشر وصول مالیه و تحدید تریاک و [بویوز] و مالیاتهای مستقیمة دیگر مینباشد، خصوصاً در ولایات جنوبی.

نظر به اجازه و اختیار یکه از طرف مجلس درباره قرار داد با شخص مخاصمی داده شده، که بعنوان معاونت در این شعبه مخصوصه مالیه مستخدم گردانم، بسیار خوش وقت میشوم که قرار داد به ساله مطابق مواد جوف (۱) دراین باب بشما اظهار نمایم.

بسیار نمنون خواهم بود که بفریت ممکنه بدانم چنانچه در قبول خدمات منبوره حاضر و راضی میباشد، اقدامات فوری کرده و رسماً در این باب بسفارت انگلیس اظهار نمایم. با ادای مراسم دوستی. دوست صادق شما، و مورگان شوستر خزانه دارکل ایران.

(تبیه) :- مکتوب فوق اولین اظهار درباره استخدام مأمور استوکس بود. و مراسلات ما بعدی از همین بنا شروع شد.

§ * * * §

(۲) مراسله سرجارج بار کلی به مشتر شوستر طهران : سفارت انگلیس.

چهاردهم ژوئیه ۱۹۱۱ (هند هم رجب ۱۳۲۹)

دوست عزیزم مستر شوستر : مسئله تصویب استخدام مأمور استوکس را بعنوان ریاست ژاندارمری خزانه، بدولت منبوعه خود اطلاع

(۱) سواد معاہدة منبوره نو مواد آن در آخر هم ضمیمه ذکر خواهد شد *

داده ام ، چون علی الظاهر همچو تصور می شود که این انتخاب باعث تولید رقابت بین المللی خواهد شد ، استفسار نموده اند که انتخاب و تعیین یک نفر صاحب منصب سوییدی یا یکی از اتباع دول دیگر بجای مأمور استوکس آیا باعث رفع این محذور نخواهد شد ؟
بسیار مایل مقبل از آنکه بدولت متبوعه خود جواب بدهم از رأی دولت ایران مطلع شوم که بدان مبالغه راضی خواهد بود .
عزیزم مستر شوستر : دوست صادق شما ج . بارکلی .

* * * *

(۳) مراسله مستر شوستر به سرجارج بار کلی ~~تهران~~
طهران . خزانه داری کل دولت امپراطوری ایران .
چهاردهم زویه ۱۹۱۱ (مطابق هفدهم ربیع ۱۳۲۹)
سهرجارج عزیزم : مکتوب امروزه شماره سید . درباب رقابت بین
المللی که از دولت متبوعه شما آفرید مأمور استوکس تصور نموده ، واستفسار
قرموده اند که « از تعیین یکنفر صاحب منصب سوییدی یا یکی از اتباع
دول دیگر بریاست ژاندارمری خزانه ، آیا رفع این اشکال و محذور
نمخواهد شد »

جوایا عرض میکنم که چون به قازگی از طرف مجلس اجازه و
اختیار بمن داده شده است در تعیین و انتخاب اشخاص مناسبی بجهت
نظم و ترتیب فوج ژاندارمری خزانه در تحت ناظارت و حکم خودم
اظهار این خدمت بمانور استوکس فقط باین ملاحظه میباشد که مشارالیه را
در انجام امریکه در نظر دارم بهتر و مناسب تر از مأمور اشخاص میدانم
و اطلاعات شخصی از لیاقت و قابلیت مشارالیه دارم . از قبل اطلاعات
نظامی و توقف چهار ساله اش در ایران ، و استحضارش از امور داخلی

ملکت ، و دانستن زبان فارسی و فرانسه (که عموماً در این مملکت به آن تکلم می‌کنند) و روی هم رفته بواسطه اهیت و احترامیکه عموماً ملاحظه صاحب منصبی و جنیه شخصیش می‌کنند .

هیچ تردیدی در دادن اطمینان بسته ندارم . در اینکه در انتخاب معاون مقدری برای این شعبه از کار خود ملاحظه ملت و رعایت رعیتی دولت مخصوصی در رأی من راه نیافته و نخواهد یافت . اگر چنین می‌بود طبیعی است که نظر باختیارات تامة که در اینداب باینجانب تفویض شده بخوبی میتوانستم همچو معاونیرا ازوطن و مملکت خود جلب نمایم . در این موقع تکراراً تذکار و اعاده مطلب مینهایم ، که در اصلاح امور مایه که مسئولیت آنرا به عهده گرفته و نیک نام خود را در انجام این امر صعب بعرض امتحان کنارده ام . ابداً رعایت حیثیت پلیتیکی در کار نیست . و ملاحظات پلیتیکی و شخصی با عمومی و بین المللی در افعال من راه نیافته ، بالطبع احساس میکنم که در اظهار صاف دلاته و یغرضانه این شغل به مأمور استوکس هیچ قسم رعایت و طرف داری پلیتیکی در خاطر من بر تو نیافگنده است .

با کمال احترام نسبت بر عایای دول کوچک و بدون بی احترامی نسبت به هموطنان خود که ایشان را در خدمت فوج ژاندار مری به مرادی مأمور استوکس مأمور گردانیده ، عرض میکنم عقیده شخصی من اینستکه مأمور موصوف قابل ترین شخصی است برای انجام خدمات نافذ مؤثره مفیده به این دولت در امور راجعه بهایه . در هیچ صورت راضی نخواهم بود . یکی از اتباع هر دولتی را در این شعبه یا شب دیگر کار خود مأمور و منتخب گردانم . تا اینکه اطلاع و احراز اطمینان شخصی از لیاقتهای مخصوصه اش نگردد باشم

له میدانند یکی از علل بسیار مشکله که در این مملکت ، اجائب را ، چنانکه از حال خود استنباط نموده ام مطلع داشته ، ندانستن زبان و عدم اطلاع از عادات و رسوم و (حقاید) خجالات ایرانیان است این نقایص صعب تر و بزرگتر خواهد بود ، برای کسیکه سروکارش با عده کثیری بیفتد برای تشکیل فوج مسلحی . صاحب منصب سویدی هر قدر هم که بالایافت و کفايت باشد ، شاید پس از یکسال یا بیشتر بتواند معاونت صحیحی به این شعبه بکند ، و حال آنکه اهمیت تشکیل و لزوم بکار انداختن قوای نظامی راندار مری بی نهایت فوری میداشد .

آخر کار اجازه می طلبم در عرض و اظهار این مطلب که چون عموماً از مسئله اظهار این خدمت به مأمور اسنوس مطلع گردیده اند ، پس گرفتن این اظهارنامه از طرف من شاید حمل بر رعایت نکات پلیسی صرف بشود . و حال آنکه هیچگاه راضی باین اتهام نخواهم شد . امیدوارم که این هرایضم برای مطمئن ساختن دولت متبرعه شما کاف بوده و بتوانم از طرف دولت شما رعایت مناسب فوری جلب نمایم . برای قبول مأمور اسنوس این خدمت را .

سر جارج عنایزم : دوست صبیعی شما .

و . مورگان شومنو

§ * * * §

حل (۴) مراحله مستر شومنز به سر جارج بار کلی طهران . خزانه داری کل دولت امپراطوری ایران .

شانزدهم ذویہ ۱۹۱۱ (مطابق نوزدهم ربیع ۱۳۲۹)

سر جارج عنایزم : دو طغرا قبض ملغوفه جوف را وزیر خارجه

نzd من فرستاده است . تصور میکنم از بابت دوازده هزار و پانصد فرانگی است که دولت امپراطوری بحسب معمول از بابت قرارداد تعییر خط تلگراف هند و اروپای بلوچستان از سفارت شما وصول مینموده وزیر مغربی البه خواهش نموده که مبلغ منبور را در صورتیکه سفارت شما بکلی صلاح بداند ، خود وصول نموده و قبضی به امضای خود بدhem . آگوچه رأی داده بودم که خود شانهم این تعییر را بشما اطلاع بدهند ، ولی این اطلاع را hem بخود این جانب محول داشته اند . چنانچه مانعی از طرف شما نباشد آکنون مبلغ منبور را (و در آینده نیز) وصول نموده و قبض رسید آنرا به امضای خزانه دار کل ارسال دارم در این صورت خواهشمند است قبوض جوف وزارت خارجه را مسترد فرمایند .

با احترامات دوستانه ، سرجارج عنبرزم : دوست صادق شما .
و . مو رگان شو سنور خزانه دار کل .

(دو طغرا قبض ملغوف)

(قاهرک جناب سر جارج بار کلی)

§ * * * §

﴿ (۰) مراجله جوابیه سرجارج بار کلی به مستر شو سنور طهران . قاهرک . سفارت خانه انگلیس .

هیجدهم ذویه ۱۹۱۱ (مطابق بیست و یکم ربیع ۱۳۲۹)
مستر شو سنور عنبرزم : بسیار متأسفم از اینکه در جواب مکتوب شانزدهم شما بنویسم ، که چون قبض (بوانها) دوازده هزار و پانصد فرانگ برای تادیه قسط ششماده بحسب معمول باشم وزیر خارجه خرید شده است ، دو قبض جوف وزارت خارجه لفآ ایجاد داشتم

که پس از امضای قانونی یعنی امضاء کسیکه رسماً از طرف وزارت خارجه نمایندگی داشته باشد معاودت دهد . پس از تأییده مبلغ فوق و قبض و اقباض در موقع آتیه در وجه خزانه دار کل پرداخته خواهد شد . چون مأمورم که با همان اداره رسماً مراسله و معامله نمایم از این تغییر اجتناب نموده بروات را بوزادت خارجه فرمیتم ، و قبض رسید را هم از همان بحرا دریافت خواهم نمود .

امید وارم این ترتیب باعث تسهیل امور شما و مناسب باشد

(دوست صادق شما جارج بار کلی)

خدمت آقای مورگان شوستر : . مجدداً توجه خواطر شما را بدین مسئله معطوف میدارم که مبلغ پیست و پنج هزار فرانک از بابت اجاره خط مرکزی ایران برای تأیید به دولت شما نزد من جمع و موجود است . بمجرد آیای قبولشان برای تعمیر خط من بود پرداخته خواهد شد . (به مکنوب پیستم مارس و اول ژوئیه ۱۹۱۱ مسافارت رجوع فرمایند .) (ج . ب)

❖ * * * ❖

﴿ (۶) مرامله مسٹر شوستر به سر جارج بار کلی ﴾

طهران . خزانه داری کل دولت امپراتوری ایران .

پیستم ژوئیه ۱۹۱۱ (مطابق باست و سوم دجب ۱۳۲۹)

سر جارج عربزم : ممکنست زحمت استفسار بدهم ، در این مسئله که آیا میتوانند رأی بدهید که بدان وسیله امضای معاهده مازور استوکس با دولت ایران بزودی تکمیل یابد ؟

حقیقت امر اینسته تمام امور ژاندارمری خزانه ملتی مانده و موقوف با نجام این امر است ، بدون شبیه و تردید میتوانم بگویم اهمیت و لزوم تشکیل این فوج برای نظم مالیه ایران در هیات رجه می باشد

بواسطه نبودن فوج مزبور حقیقت بیلدست و پا شده ، متعینم که با نبودن
مازواد معزیالیه بکدام کس رجوع نمایم که دارای لیاقتهای مشابه ایه باشد .
لذا ملتمس و خواهشمند است که حق المقدور در انجام این مسئله سعی
و کوشش بهرمایند .

(سر جارج عزیزم و مورگان شوستر)

خزانه دارکل ایران .

(قلهک ، ک ، ص ، م ، ج . . . سر جارج بارکلی .)

§ * * * §

► (۷) مراسلہ جوایه سر جارج بارکلی به مستر شوستر طهران ، سفارت خانہ انگلیس .

لیست و یکم ذویه ۱۹۱۱ (مطابق بیست و چهارم ربیع ۱۳۲۹)
مستر شوستر عزیزم : روز گذشته بدون رسیدت تلگرافی نبودم
بوزار خارجه دولت خود مبنی بر خواهش فوریت در تصنیفه معامله استوکس
و اینک هم که مرقومہ شا زیارت ، ٹانیاً و دسماء تلگراف کردم .
(دوست صادق شا . جارج بارکلی) .

§ * * * §

► (۸) مراسلہ سر جارج بارکلی به مستر شوستر طهران ، سفارت خانہ انگلیس .

لیست و دوم ذویه ۱۹۱۱ (مطابق بیست و پنجم ربیع ۱۳۲۹)
مستر شوستر عزیزم : از طرف دولت منبوعه خود در اطلاع بشما مأمورم
که ماژور استوکس قبل از قبول ریاست ژاندارمری باید از خدمت (۱)
 نظامی فوج هندش استعفا نماید . مستر شرمن سر عزیزم ج ، بارکلی

() بعوجب شرعاً که خود دولت انگلیس اظهار نموده بود ماژور استوکس فور
از خدمه نظامی د فوج هندوستانی ، مستعفی میگشت *

(۹) مراسله جواهیره مستر شوستر به سرجارج بارکلی طهران : خزانه دارای کل دولت امپراطوری ایران .

یلست و دوم ژویه ۱۹۱۱ (مطابق پیست و پنجم ربیع ۱۳۲۹) سرجارج عزیزم : آنون مراسله امروزه شما که حاوی اظهار دولت مذبوعه تان بود رسید . که ما زور استوکس باید قبل از قبول ریاست ژاندارمری از خدمت نظامی هندش مستعنی شود .

هنوز به همان عقیده باقی می باشم که دولت شاهنشاهی ایران باید خدمات ماژور استوکس را بهر قدر و قیمتی که باشد برای خود تحصیل نماید ، امید وارم بفرویت ممکنه این معامله تصفیه یافته و انجام پذیرد ، اجازه می خواهم که از مساعی جمیله و اهتمامات دوستانه که در پیشرفت این امر مبذول داشته اند تشکرات خود را تقدیم نمایم . بعلاوه اظهار این عقیده خود که در اصلاح اور مالیه این ملت سلوک مهربانانه فرموده اند که مطبوع خیر خواهان ایران میداشد . با احترامات صادقانه .

سر جارج محترم من و مورگان شوستر .

(ل ، س ، م ، ج ، سرجارج بارکلی ،)

§ * * §

(۱۰) مراسله مستر شوستر به سرجارج بارکلی

طهران . خزانه داری کل دولت امپراطوری ایران .

هشتم اوت ۱۹۱۱ (مطابق دوازدهم شعبان ۱۳۲۹)

سر جارج محترم من : اجازه می خواهم که من غیررسم شما را مخاطب ساخته از امریکه اهیت وارد تباطط تامی با شغل من دارد استفسار نمایم . (امشب) شب گذشته با کمال تعجب شنیدم که دولت مذبوعه شما (۱) انتباہ فامه

(۱) ماژور استوکس در ڈسله بین این مکتوب و مکتوب سابق تکراراً مستعنی شد دولتین انگلیس وروس قط عذر بسیار مختصری در این بام بدولت ایران اظهار داشته #

بوزار نخاجه ایران اظهار داشته است ، برخلاف استخدام مأمور استوکس در اداره زاندارمری خزانه ، بدون شبیه تا بحال از جریان این امر بخوبی مطلع و مسبوق میباشد ، آیا میتوانم عرض بکنم : نظر بمفاد مکتوب یست و دوم ذویة شما که حسب الامر دولت منبوعه خود اطلاع داده بودند که « مأمور استوکس بمجرد استعفای از خدمت قشوی هند میتواند این خدمت را قبول نماید » علت این تبدیل رخ و انحراف مسلکی که از مراسله امرزوئه شما دیده میشود بنصور نمی آید ،

این قدر میدانم که حق ندارم اینگونه مطالب را در مراحلات رسی اظهار نمایم ، و قصد توهین هیچ کس از متغیره منهم عبور نموده ، از شرکت آن و بی مقدمه با دولت خود تان با دولت دیگر برای منع دولت ایران از حقوق مسلمه خود ، آیا میتوان بخوبی تصور و مقایسه نمود موقعی را که در انتظار عموم اهالی ایران برای این جانب حاصل شده ؟ در صورتیکه خود آن دو دولت محافظت آزادی و استقلال دولت ایران را باکمال احترام متفقاً و منفرداً اعتراف و تصدیق (ضمان) نموده اند ।

خيالات و احساسات شخصی خودم چندان قابل اهیت نیست ، ولی موفق شدن یا ناکامیابیم در این شغل مهم ، برای خود ایرانیان که اور مایلانی خود را بدست من سپرده اند ، و همچنین در انتظار هومانام بسیار اهیت خواهد داشت که طبعاً دلچسپی و میل مفرطی بعوفق شدنم دارند . قبل از آنکه این شغل را قبول نمایم بقین قطعی داشتم که هیچ یک از دولتين معظمین که منافع و اغراض مخصوصه در این مملکت دارند ، اعتراضی به قبول من نخواهند داشت ، و بی شبیه اگر هم هیچ اعتراضی بیکردند بگلی بی اصل نبود

با کمال اطمینان هر ضمیکنم هیچکس بهتر از خود شما از حقیقت این امر مطلع نخواهد بود که انتخاب مازو رامتوکس ابدآً تعلق بمقاصد پلیتیکی نداشته و هیچ گونه غرضی هم درین نمیباشد، هیچ شخص عاقل مآل اندیشه نسبت به من گمان نخواهد نمود که بواسیله پلیتیکی اراده نمود در این مملکت داشته باشم . زیرا که همچو اراده در انتظاه مردم صراحت نموده و خلل کلی در امور و مشاغل راه خواهد یافت .

در این صورت این را حمل به چه میتوان نمود که وقتیکه اوین قدمی که در این امر مهم برای نظم و اصلاح این پریشانی و بی نظمیها برویدارم ، می بینم همان دو دولتی که کراراً اظهار خواهشهاي صادقاً نمیگردند برای ترقی و ترفیه حال این مملکت و اهالی ستم دیده اش ، که میخواهم خدمتی بدیشان نمایم ، همان دو دولت ممانت و نخاف از وعده های خود مینمایند .

آیا وزارت خارجه شما میتواند بخوبی احساس نماید درجه و میزان مخالفت را که (نسبت بمن) در این معامله اختیار نموده ، و از این مسلک و سبک بسیار جدیدیکه فقط برای منع از نیل بقصودم اختیار شده در اذهان ایرانیان چه می نشیند ؟ علاوه بر این مجبور میداشم که در این امر مهم از هر گونه معاونت اخلاقی دولت شما مأیوس شده متوجه هیچگونه هراحتی نباشم .

اگر در این مملکت هم مثل سایر ممالک متمدنه مردمان عالم نریت شده تجربه آموخته بسیار میبود ، نتیجه اهتراف شما اگرچه اصولش صحیح نیست چندان بد نبود ، ولی چنانچه خود شما میدانید در این مملکت که اشخاص کاردان کمیاب و نادر است ، اختیار این مسلک ماحی مساعی و موافق کامیابی من نمیباشد

امیدوارم دولت متبوعه شما بوضعی در این امر رفتار خواهد نمود که [ما نحن فیه] را باین نظر ملاحظه و رعایت نماید . قطع نظر از اینکه صراحتاً بگوییم که این گونه مداخلات در معاملات داخلی ایران و امور معمولی مایه که برای نظم و اصلاحش کوشش میکنم بکلی مداخله غیر مطلوب و ناپسندیست .

احساس میکنم مجبوریت در این امر را که به توسط مکاتبات عمومی و توضیحات رسی راجع به این معاملات از بد و ورودم به تهران ، هموظنان عزیز خود را کاملاً مطلع گردانم . اگرچه اظهار تأسف از اینگونه اقدامات مناسب نیست ، ولی ماین دول و افراد مردم معاملات منصفانه هم وجود خارجی داشته و معمول به میباشد . احساس میکنم که بی شبیه تجربیاتم در این معامله بدرجۀ کافی و ظاهر استنکه بهیسج قسم عجاج به تجربه و آزمایش نخواهد بود .

مستدعی امت التفات فرموده از این طرز و رویه آزادانه که عرایص خود را اظهار مبنایم عفوم فرمایند .

با احترامات دوستانه و انتظار و استدعای اقدامیک هنوز هم ممکنست سرجارج محترم . دوست صادق شما ، و ،

مورگان شوستر . خزانه دار کل ایران

(ک . س . م . ج ۰۰۰ سرجارج بارگلی)

لذ * * *

نه (۱۱) مراجله جوایه سرجارج بارگلی به مستر شوستر طهران . قائمک . سفارتخانه انگلیس .

دوازدهم اوت ۱۹۱۱ (مطابق شانزدهم شعبان ۱۳۲۹)

مستر موسو شتر محترم : در اطلاع و اعماق توجه دولت متبوعه خود

حقیقت و مادیت بمحضون مراسله هیجدهم اوت از طرف من قصوری ناشی نشده . دولت اعیانحضرت اجازه داده است که جواباً اطمینان بشهای بدhem که درجه خلوص نیت شما و میزانه کار را بخوبی ملتقت شده و اظهار تأسف می نایند ، از عدم امکان قبول خواهشی که اظهار نموده بودید . دولت اعیانحضرت اظهار میدارد که شاید در تقرر مثلاً صاحب منصب روسی بریاست این اداره در مرحد هند برای ما نیاز به حال اعتراض می بود . منتقل شدن به این نکته لازم است در صورتیکه دولت روس به استخدام مأمور استوکس تعرض بکند ، برای دولت اعیانحضرت تحقیر و عدم اعتنا به آن اعتراض ممکن نخواهد بود . و لازم است دولت ایران را از مشکلائی که از این انتخاب تولید میشود مطلع و متنبه سازند .

از چندی قبل مقاله (۱) با دولت ایران درمیان بود ، که باید فقط از آباع دول کوچک در خدماتش انتخاب نماید . فقط استثنایکه شده بود درباره رعایای دولت آذرونی بود . نتیجه رأی دادن دولت اعیانحضرت بود که دولت روس در این استثنای اتفاق کرده و نتوانست هیچکوئه اعتراضی بدولت ایران نسبت به استخدام رعایای (آذرونی) ممالک منعده امریکا نماید . دولت متوجه من اظهار تأسف مینماید از اینکه دولت ایران در انحراف از مقاله منبوره از اول رأی و رضا دولت روس را (در این انتخاب) جلب نمود .

(۱) دولت ایران ابدأ از هچه متأله اطلاع نداشت * چیزی بعد هم یکی از رعایای دولت انگلیس بر طبق معاهده برای استخدام در ورارت پست و تلگراف با نصریب رسی دولت انگلیس ازخاب و معین نمودم * (چون رعایت تصویب دولت انگلیس بلاحظه استخدام در تلگراف خانه هند و اروپای هند لازم بود) و از طرف دولت روس هیچ اعتراضی رسمی با غیر رسم در آن انتخاب اظهار نشد *

به عقیده سرادوار دگری درباب خلاصی از این اشکال چاره منحصر خواهد بود به انتخاب یکی از اتباع دول کوچک پنجاهی مژوار استوکس . در ابلاغ این پیغام غیر رسمی اجازه میخواهم که احترامات خود را نسبت بشخص شما بیفزایم . یقیناً امن جانب را دوست صادق خود بشناسید (بارکلی . ج)

عالی‌جناب . و . مورگان شومن خزانه دار کل دولت امپراطوری ایران

§ * * *

﴿ (۱۲) مراحله سرجارج بارکلی به مستر شومن طهران . سفارت خانه آنگلیس .

پیست و یکم اوت ۱۹۱۱ (مطابق ییست و پنجم شعبان ۱۳۲۹)
مستر شومن عزیزم : چنانچه اسباب زحمت نباشد روز جمهه ساعت پنج عصر برای ملاقات شما بیایم ، و الا لطف فرموده ساعت دیگر را در همان رور بادوز دیگر بغير از دوز چهار شبیه معین بفرمائید ، با تعیین اینکه باید بخزانه داری بیایم یا بمنزل شخصی شما دوست صادق شما . جارج بارکلی .

بعداً تصدیع میدهد مخصوصاً ، میخواهم درباره راه آهن با شما گفتگو نمایم . بیار مایلم که چیزی درباب قرار داد [باهارت] قبل از آنکه دولت ایران خود را گرفتار پارتبیش کند بشنوم .

§ * * *

﴿ (۱۳) مراحله مستر شومن به سرجارج بارکلی طهران .

خزانه داری کل دولت امپراطوری ایران .

سیزدهم ستمبر ۱۹۱۱ (نوزدهم رمضان ۱۳۲۹)

جناب ک . م . ج . م . سرجارج بارکلی وزیر مختار

دولت کلیس مقیم طهران ، جناب وزیر محترم . بسیار خوش و قدم که بشما اطلاع دهم ، خواهشی را که (کنباً) در پانزدهم ماه گذشته از کرnel بدوز نماینده کمپانی (مرز) سلیمن و برادران لندن نموده ام ، در باب استقراض چار میلیون ایله انگلیسی ، سواد مراسله منبوره در جوف است .

اکنون از دولت متبوعه و نفوذ شخصی جناب عالی امید همایون در انجام این معامله دارم ، تابه خوشی و اطمینان تصفیه پذیرد . باضمام تقدیم احترمات کامله جناب وزیر مختار محترم . و . مو رگان شوستر خزانه دار کل ایران .

۳۰۰۰۰

حکم (۱۴) مراسله مساز شوستر به سرجارح با کلی

طهران . خزانه داری کل دولت امپراطوری ایران .

(مطابق یست و چهارم رمضان ۱۳۲۹)

سر جارح محترم . تعریق در تهییل اطلاع از وضع سلوک دولت متبوعه جناب عالی و دولت روس درباره معامله مصوبه استقراض از کمپانی سلیمن و برادران لندن قدری باعث پریشانی کار گردیده است و بی شبیه بعد از اینکه این معامله بکلی انجام گیرد تعویقات چند دیگری در کار خواهد بود ، اگر اشکال و مخالفی در این امر بروز کردی است بهتر است که بفرویت ممکنه از آن مطلع شوم ، تا به تدبیر دیگر مثل آن که اظهار نموده ام مشغول شوم .

بسیار مایلم که بدون تعریق و تأخیر بیش از این بدانم که رأی دولت شما در معامله منبوره چیخت . و هر اگداهی هم که در تهییل اطلاع از رأی دولت روس در باب این معامله بفرمایند از صبیم

صداقت و صاف دلی که در طریقہ این استقراری بسیار با اهمیت قلب راضی و متشکر خواهم بود .

در اظهار به سفارتین آنخاد شده یقیناً در تحصیل توضیح رأی سریع و صریع دولتین بما اجازت خواهد داد . با تقدیم احترمات حمیمه شما سر جارج محترم : دوست بسیار صادق شما

و ، مورگان شوستر ، خزانه دار کل ایزان ،

طهران سفارتخانه اعلیحضرت پادشاه انگلیس لک ، س.م. سرجارج بارکلی

§ * * *

﴿ (۱۵) مراسله سر جارج بارکلی به مسٹر شوستر

طهران . سفارت انگلیس .

پیست و سوم سپتامبر ۱۹۱۱ (مطابق بیست و نهم رمضان ۱۳۲۹)

شوستر عزیزم : کوشش خواهم نمود که رأی در بابت معامله

کمپانی سلیمن تحصیل نمایم

دوست صادق شما جارج بارکلی

طهران سفارتخانه اعلیحضرت پادشاه انگلیس . جذب .

لک . س . م . ج . سر جارج بارکلی)

§ * * *

﴿ (۱۶) مراسله سر جارج بارکلی به مسٹر شوستر

طهران . سفارت خانه انگلیس .

سوم آکتوبر ۱۹۱۱ (مطابق نهم شوال ۱۳۲۹)

مسٹر شوستر عزیزم : از قراریکه خبر رسیده درخصوص تشکیل

و نظم ژاندار مری اگر بتوسط صاحب منصبان سویدی ممکن نباشد ،

ممکن است مأمور استوکس به ریاست هیئت نظامی در اصفهان باقیب